

ПРЕГЛЕД ГЕОГРАФСКЕ ЛИТЕРАТУРЕ

Jovan Cvijić: Relief littoral et plateformes fluviales. (C. R. Ac. 1921., 1er semestre, p. 1425—1427); — *Plateformes fluviales et ressauts d'érosion.* (Ibid., p. 1593—1595); — *Correspondance des plateformes fluviales et des rivages.* (Ibid., 2e semestre, p. 45—49, 1 fig. diagr.).

Фосилни литорални рељеф је добро развијен и очуван на јужној ивици Панонског Басена. Регресији неогених мора није следовала трансгресија; није било млађих тектонских покрета; кватернерни ледници нису преиначили стари литорални рефељ. Ово је нарочито јасно од Београда до Ниша. На апсолутној висини од 110 па до 960 метара утврђено је 7 до 8 абразионих површи; обале су управне на речне долине, дакле независне од речног рада. Неке од ових тераса покривене су седиментима са понтијским фосилима (Горњи плиоцен). Има пак, с друге стране, речних тераса које одговарају овим абразионим површима.

(Из *Bibliographie Géographique 1920—1921*, с. 211
превео С. М. Милојевић).

E. Chaput.

Jovan Cvijić: Ђердапске терасе. Из С1 књ. „Гласа“ Срп. Краљ. Академије Наука. У Београду, 1922. С. 1—33 са 16 скица у тексту, 3 панораме и 1 картом у прилогу.

Своја детаљна и документована проучавања Ђердапа (Peterm. Mitt. 1908., Erg.—Heft 160). Цвијић је сада допунио и с правом наглашује, „за идентификовање није довољна само иста висина тераса“ и завршује значајним речима: „Развитак Ђердапа у препонтијском времену остаћа хипотетичан а почетак формирања долине у премиоценском времену нерасветљен“.

(Из *Petermanns Mitteilungen 1922. December—Heft*,
с. 259., превео С. М. Милојевић).

F. W. Paul Lehmann.

Jovan Cvijić: The Evolution of Lapiés: A Study in Karst Physiography, (The Geographical Review, New York, January 1924., с. 26—49, са 3 скице и 22 фот. у тексту).

Чланак Д-ра Цвијића бави се областима шкрапа, „површинама покривеним сплетом жлебова и чебеља, које избегавају и човек и стока“. Ову расправу написао је један од највећих испитивача карсне топографије. Овим својим радом Д-р Цвијић не само да је знатно допринео нашем знању о разним типовима и појавама површинских облика карста,

већ у исто време, што је још од већег значаја, он поставља хипотезу о постанку и еволуцији овог нарочитог карсног облика, те његова расправа представља прави конструктиван рад, у који нико пре њега није тако дубоко ушао.

Чланак почиње пажљивим описом различитих врста шкрапа, што је илустровано серијом првокласних фотографија. Д-р Цвијић узима по правилу локална имена, која су распрострањена у динарској области, и њима означава различите врсте шкрапа, дајући у исто време еквивалентне француске и немачке изразе, услед чега су његова излагања, не само јаснија, већ и од огромне користи за све оне који желе да проучавају такве области. Постигнута премеравања димензија појединих облика, као и имена места где се они налазе, биће несумњиво од велике помоћи у овом скоро неприступачном и непролазном земљишту.

Постанку и еволуцији шкрапа посвећен је последњи део чланка. Хемијска ерозија кречњачке површине главни је чинилац, док механичка ерозија има подређену улогу. Састав кречњака, његов нагиб и биљни покривач, а на првом месту пукотине, несумњиво су од највећег утицаја на стварање различитих врста шкрапа. Особито су јасне фазе у њиховој еволуцији, која је објашњена уз припомоћ серије одличних дијаграма. Прва фаза представљена је плитким жлебовима између којих су ниски и махом оштри чебељи; где где превлађује тросквасти варијетет шкрапа. У потпуно развијеним шкрапама рељеф је достигао врхунац свога развитка, жлебови су од 3 до 4 м. дубоки; у жлебовима и на чебељима јављају се карактеристична удубљења. Иза ове фазе почиње процес снижавања рељефа; ужи чебељи се разлуче и обурвавају, жлебови између њих постају шири, неки се испуне грохотом од блокова и парчади кречњака. Овај се циклус заврши скоро потпуним нестанком чебеља, од којих преостану само незнатни остаци; стара шкрапска површина затрпана је кречњачким блоковима који су постали обурвавањем чебеља; често су грохоти покривени црвеницом у којој ухвати корена вегетација. Еволуција шкрапа може бити прекинута ако су у кречњаку интеркалисани непропустљиви слојеви, али по правилу процес еволуције настављаће се све дотле док не допре до оног кречњачког слоја који је стално прожет мрежом изданске воде.

(Превео: М. С. Радовановић).

The Geographical Journal London,
March 1924.

Dr. K. Gripp: Die Gebirge um Uesküb. (Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin, 1921., с. 256—270).

Овај Грипов преглед планина по ободу скопске котлине је донекле успео као информативан чланак за немачку публику. Написан је јасно и методски. Али за наше научне кругове и за науку у опште је од мањег значаја. Оно неколико ствари од веће вредности је опширније обрађено или у његовом другом делу: *Beiträge zur Geologie von Mazedonien (Hamburgische Universität, Abh. a. d. Gebiet d. Auslandkunde, Reihe C. 1922.)* или код Космата (*Geologie der zentralen Balkanhalbinsel*). Тако на пр. интересантан налазак олигоцена у подножју Скопске Црне Горе и његова дискорданција према кретацејском флишу и према неогену је боље обрађена у том другом Гриповом делу. Исто тако су тамо детаљније изнети и интересантни подаци о геолошком саставу Водњанске Планине и Јакупице, као и глацијалним траговима на овој другој планини. Од интереса је исто тако и његова још довољно непо-